MOKYMOSI VEIKLŲ BE KOMPIUTERIO RINKINYS

„Ar tai saugu?“ – skaitmeninių rizikų supratimas

Šioje veikloje dalyviai nagrinėja kasdienes skaitmenines situacijas, susijusias su įtartinomis žinutėmis, el. laiškais ir telefono skambučiais. Bendradarbiaudami jie įvertina rizikos lygį, atpažįsta įspėjamuosius ženklus ir apsisprendžia dėl saugiausio veiksmų plano. Jie taip pat išmoksta, kaip apsaugoti savo asmeninę ir finansinę informaciją bei patikrinti prašymus prieš į juos atsakant. Atlikę veiklą dalyviai bus sukūrę paprastas, praktiškas ir pakartotinai taikomas taisykles, padėsiančias saugiau ir užtikrinčiau naudotis skaitmeninėmis paslaugomis.

Tikslinė grupė:

☑ Žemos kvalifikacijos suaugusieji, kurių skaitmeninės kompetencijos menkos
☑ Žemos kvalifikacijos suaugusieji, kurie yra įgiję ribotą formalųjį išsilavinimą ar kvalifikaciją
☑ Žemos kvalifikacijos suaugusieji, retai dalyvaujantys mokymosi visą gyvenimą veiklose ar mokymuose

Mokymosi tikslai:

Šios veiklos metu suaugusieji besimokantieji ugdys gebėjimus:

- suskaidyti skaitmeninę komunikaciją ar prašymą į aiškius ir lengvai valdomus žingsnius;
- atpažinti dažniausius įtartinos ar nesaugios skaitmeninės komunikacijos įspėjamuosius ženklus;
- nustatyti jautrią informaciją, kurią būtina saugoti, pavyzdžiui, slaptažodžius, banko duomenis ir asmens duomenis;
- taikyti paprastas sprendimų priėmimo taisykles ir nustatyti, kuris reagavimo būdas, tikėtina, būtų saugus;
- aiškiai paaiškinti ir pademonstruoti saugius sprendimus vaidmenų žaidimo veiklose.

Kompetencijų sritys:

a) Inovacijų kompetencijos

☑ Kūrybiškumas
☑ Kritinis mąstymas

Co-funded by the European Union

CC BY NC SA

Šis projektas bendrai finansuotas Europos Komisijos programos „ERASMUS+“ lėšomis. Šiame leidinyje pateikiama tik autorių nuomonė. Nei Europos Komisija, nei SEPIE negali būti laikomos atsakingomis už šiame leidinyje pateiktos informacijos naudojimą.

Tema

Informacinio raštingumo kompetencijos

Trukmė

90–120 minučių

Lygis

Pažengusiųjų

Taikomi informatinio mąstymo principai

☑ Dekompozicija
☑ Šablonų atpažinimas
☑ Abstrakcija
☑ Algoritminis mąstymas

Metodas

☑ Žaidybinimas
☑ Mokymasis sprendžiant iššūkius
☑ Bendradarbiavimu grįstas mokymasis
☐ Patirtinis mokymasis

☑ Problemų sprendimas
☑ Bendravimas
☑ Bendradarbiavimas

b) Informacinio raštingumo kompetencijos

☑ Gebėjimas rasti, suprasti ir kritiškai analizuoti informaciją
☑ Skaitmeninio ir vaizdinio turinio interpretavimas
☑ Žiniasklaidos įtakos ir šališkumo suvokimas

c) Gyvenimo ir karjeros kompetencijos

☑ Lankstumas ir gebėjimas prisitaikyti
☑ Iniciatyvumas ir savarankiškumas
☑ Socialumas ir tarpkultūrinė kompetencija
☑ Produktyvumas
☑ Lyderystė ir atsakomybė

Mokymosi rezultatai

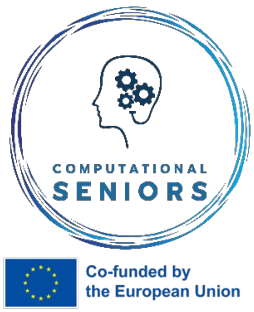
Atlikę veiklą suaugusieji besimokantieji geba:

- suskaidyti skaitmeninę situaciją į aiškius ir lengvai valdomus žingsnius;
- atpažinti dažniausius įspėjamuosius ženklus įtartinose ar nesaugiose žinutėse, el. laiškuose ir telefono skambučiuose;
- atskirti tikriausiai saugius, galimai rizikingus ir nesaugius veiksmus;
- taikyti paprastus saugumo algoritmus asmeninei, finansinei ir prisijungimo informacijai apsaugoti;
- pasirinkti ir paaiškinti tinkamą atsaką į kasdienes skaitmenines rizikas;
- pademonstruoti atsargesnį sprendimų priėmimą vaidmenų žaidimo situacijose.
-

Fasilitatoriaus užrašai

- Naudokite paprastus ir realistiškus pavyzdžius, tokius kaip tekstinės žinutės, el. laiškai, telefono skambučiai ir prašymai internetu.
- Rinkitės situacijas, pažįstamas ir aktualias dalyvių kasdieniam gyvenimui.
- Skatinkite diskusiją ir savanorišką dalijimąsi patirtimi, neversdami dalyvių atskleisti asmeninės informacijos.
- Prireikus padėkite dalyviams, tačiau leiskite jiems patiems analizuoti situacijas ir priimti sprendimus.

- Naudokite aiškią, suprantamą kalbą ir paaiškinkite nepažįstamus skaitmeninius terminus.
- Pabrėžkite, kad įtikinama žinute gali būti apgautas bet kas ir kad pagalbos paprašymas yra protinga saugumo strategija.
- Pabrėžkite, kaip svarbu sustoti ir įsitikinti prašymo tikrumu prieš į jį atsakant, paspaudžiant nuorodą ar dalijantis informacija.

„Ar tai saugu?“ – skaitmeninių rizikų supratimas

1 žingsnis. Dekompozicija

Suaugusiesiems besimokantiesiems įteikiamos spausdintos kortelės, aprašančios paprastus ir realistiškus skaitmeninius scenarijus, pavyzdžiui: „Gaunate žinutę, kurioje prašoma jūsų banko duomenų“ (1 priedas), „Jums paskambina ir paprašo pateikti slaptažodį“ (2 priedas).

Suaugusiųjų besimokančiųjų prašoma:

- suskaidyti kiekvieną situaciją į smulkesnius ir lengviau valdomus žingsnius;
- nustatyti, kas inicijavo bendravimą ir kokiu būdu buvo susisiekta;
- nustatyti, kokios informacijos ar veiksmo prašoma;
- nustatyti, ko tikimasi iš gavėjo;
- apsvarstyti galimas pasekmes, jei būtų įvykdytas prašymas.

Fasilitatoriaus pagalba:

- Fasilitatorius gali klausti: „Kas įvyko pirmiausia?“, „Ko žmogus nori?“, „Kas galėtų nutikti, jei gavėjas įvykdytų prašymą?“
- Padėkite suaugusiesiems besimokantiesiems sutelkti dėmesį į vieną aspektą vienu metu.
- Akcentuokite aiškų situacijos supratimą.

Šis žingsnis padeda suaugusiesiems besimokantiesiems suprasti skaitmenines situacijas paprastu ir struktūruotu būdu.

2 žingsnis. Šablonų atpažinimas

Suaugusiesiems besimokantiesiems pateikiami papildomi skaitmeninių žinučių, el. laiškų, telefono skambučių ir prašymų internetu pavyzdžiai.

Jų prašoma palyginti skirtingas situacijas ir nustatyti panašumus bei skirtumus.

Jų taip pat prašoma atpažinti pasikartojančius įspėjamuosius ženklus, pavyzdžiui:

- prašymus pateikti asmeninę, finansinę ar prisijungimo informaciją;
- skubinančią ar grasinančią kalbą, pavyzdžiui, „veikite dabar!“;
- nežinomus ar netikėtus siuntėjus;
- įtartinas nuorodas ar priedus;
- pasiūlymus, prizus ar pažadus, kurie atrodo nerealūs;
- spaudimą atsakyti nepatikrinus informacijos.

Fasilitatoriaus pagalba:

- Fasilitatorius gali klausti: „Kas atrodo įtartina?“, „Ar anksčiau esate matę ką nors panašaus?“
- Atkreipkite dėmesį į pasikartojančius įspėjamuosius ženklus.
- Skatinkite dalytis asmenine patirtimi.

Šis žingsnis padeda suaugusiesiems besimokantiesiems atpažinti pasikartojančius dėsningumus įtartinoje skaitmeninėje komunikacijoje ir pritaikyti šias žinias vertinant nepažįstamas situacijas.

3 žingsnis. Abstrakcija

Suaugusieji besimokantieji sutelkia dėmesį į esminius elementus, reikalingus įvertinti, ar skaitmeninė situacija tikriausiai yra saugi, įtartina ar nesaugi.

Jų prašoma:

- nustatyti jautrią informaciją, kurią būtina saugoti, pavyzdžiui, slaptažodžius, banko duomenis, patvirtinimo kodus ir asmens duomenis;
- atskirti svarbius įspėjamuosius ženklus nuo mažiau svarbių detalių;
- nustatyti pagrindinę kiekvienos situacijos keliamą riziką;
- nuspręsti, ar bendravimas tikriausiai yra saugus, ar jį reikia papildomai patikrinti, ar jis yra nesaugus;
- suformuluoti paprastus saugumo principus, kuriuos galima taikyti panašiose situacijose.

Fasilitatoriaus pagalba:

- Fasilitatorius gali klausti: „Kokia informacija niekada neturėtų būti atskleista?“, „Kuri detalė svarbiausia vertinant riziką?“, „Ką galima ignoruoti, nes tai neturi įtakos sprendimui?“
- Akcentuokite paprastas saugumo taisykles.

Padėkite suaugusiesiems besimokantiesiems sutelkti dėmesį į pagrindines rizikas.

Šis žingsnis padeda suaugusiesiems besimokantiesiems supaprastinti sudėtingas skaitmenines situacijas, sutelkti dėmesį į svarbiausią informaciją ir priimti labiau pagrįstus saugumo sprendimus.

4 žingsnis. Algoritminis mąstymas

Suaugusieji besimokantieji (individualiai arba grupėmis) sukuria aiškų, nuoseklų veiksmų algoritmą, kaip saugiai reaguoti į įtartiną skaitmeninę komunikaciją. Algoritmas turėtų padėti naudotojui nuosekliai pereiti nuo žinutės, el. laiško ar skambučio gavimo prie galutinio sprendimo ir tinkamo veiksmo.

Suaugusiųjų besimokančiųjų prašoma:

- apibrėžti pagrindinius sprendimų priėmimo proceso žingsnius;
- sudėlioti žingsnius logine seka;
- įtraukti sprendimo taškus pagal taisykles „jei–tada“;
- nurodyti, koks veiksmas turėtų būti atliktas kiekvienoje situacijoje;
- vizualizuoti algoritmą naudojant korteles, rodykles, simbolius ar paprastą blokinę schemą.

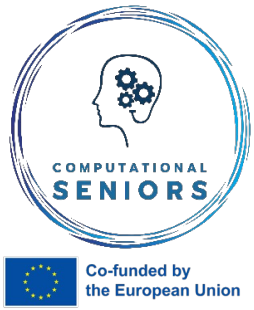
Algoritmas gali apimti tokią seką:

- gauti pranešimą;
- nustatyti siuntėją ir komunikacijos kanalą;
- nustatyti, kokios informacijos ar veiksmo prašoma;
- patikrinti, ar yra įspėjamųjų ženklų, tokių kaip raginimas skubėti, grasinimai, įtartinos nuorodos, netikėti prašymai ar prašymai pateikti jautrią informaciją;
- nuspręsti, ar siuntėją galima patikrinti;
- pasirinkti tinkamą atsaką.

Pavyzdinės sprendimo taisyklės:

- Jei siuntėjas nežinomas, tada neatsakykite iš karto.
- Jei pranešime prašoma slaptažodžio, patvirtinimo kodo ar banko informacijos, tada jos nepateikite.

COMPUTATIONAL SENIORS
Co-funded by the European Union

Co-funded by
the European Union

„Ar tai saugu?“ – skaitmeninių rizikų supratimas

Galiausiai suaugusieji besimokantieji:

- išbando savo saugumo užtikrinimo algoritmus vaidmenų žaidimo situacijose;
- paaiškina ir pagrindžia savo sprendimus;
- palygina skirtingus grupių sukurtus algoritmus;
- nustato, kurios taisyklės naudingiausios realaus gyvenimo situacijose;
- prireikus peržiūri savo sprendimų priėmimo procesą.

Fasilitatoriaus pagalba:

- Fasilitatorius gali klausti: „Ką naudotojas turėtų daryti pirmiausia?“, „Koks sprendimas turi būti priimtas šiuo metu?“
- Skatinkite kritinį mąstymą priimant sprendimus.
- Įtvirtinkite saugaus elgesio įpročius.

Šis žingsnis padeda suaugusiesiems besimokantiesiems paversti bendruosius saugumo principus aiškiu, struktūruotu ir pakartotinai taikomu sprendimų priėmimo algoritmu.

1 priedas

Pavyzdys

Siuntėjas: Pasaulinio prizo pagalbos komanda
Tema: SKUBU: atsiimkite savo 5 000 € išmoką šiandien!

Gerb. naudotojau,
Sveikiname! Jūs buvote atrinktas gauti 5 000 € skubios paramos išmoką. Šis pasiūlymas galioja tik artimiausias 30 minučių.
Norėdami gauti pinigus, turite nedelsdami patvirtinti savo tapatybę. Prašome atsiųsti:
savo vardą ir pavardę;
savo banko kortelės numerį;
savo prisijungimo prie interneto banko duomenis;
į jūsų telefoną atsiųstą saugos kodą;
savo paso arba asmens tapatybės kortelės kopiją.
Prieš pervedant išmoką taip pat turite sumokėti nedidelį 19 € patvirtinimo mokestį.
Spustelėkite čia dabar: hxxps://claim-prize-now.example.invalid/payment
Arba atidarykite pridėtą failą: Reward_Confirmation_Form.zip
Neskambinkite savo bankui ir nieko neklauskite apie šį laišką. Jei nesiimsite veiksmų dabar, jūsų išmoka bus atšaukta, o paskyra gali būti užblokuota.
Veikite dabar!
Pasaulinio prizo pagalbos komanda

2 priedas

Skambinantysis: Laba diena. Skambinu iš jūsų banko saugumo skyriaus. Kažkas bando iš jūsų sąskaitos išimti 1 000 €. Turime tik penkias minutes šiai operacijai sustabdyti.

Jūs: Ką turėčiau daryti?

Skambinantysis: Nedelsdami pasakykite savo interneto banko slaptažodį, kad galėčiau apsaugoti jūsų sąskaitą.

Jūs: Kam jums reikalingas mano slaptažodis?

Skambinantysis: Tai skubus atvejis. Jei delsime, galite prarasti savo pinigus. Taip pat turite pervesti 500 € į laikiną „saugią sąskaitą“. Kai jūsų sąskaita bus saugi, šiuos pinigus grąžinsime.

Jūs: Pirmiausia norėčiau paskambinti savo bankui.

Skambinantysis: Nėra laiko! Nenutraukite pokalbio ir tuoj pat vykdykite mano nurodymus. Pasakykite savo slaptažodį.